

דַּרְשֵׁתִי קִרְבַּתְךָ

על פי שיעורו של הרב איתן כהן שליט"א • השיעור נמסר בבית הכנסת פרי מגדים, צפת ת"ו • במוצ"ש פרשת בא, תשפ"ו

לדעת שיש אלוקים!

עשר מכות הביא הקדוש ברוך הוא, כתוב "וידעתם כי אני ה'". כל המטרה של כל המכות כולם – שבן אדם יגיע להכרה "וידעתם" – יש אלוקים, יש אדון הכל, יש מנהיג לעולם. כל עשר המכות בורא עולם חוזר על זה עוד פעם ועוד פעם ועוד פעם, רק כדי ללמד אותנו: יש מנהיג לעולם, העולם לא הפקר.

יש את הרמב"ן בסוף הפרשה, הרמב"ן המפורסם. הרב דן סגל סיפר שהוא למד פעם בחברון, ואחר כך הוא עבר לפונזביץ. כשהוא בא לבקר את הרב מאיר חדש, אז אמר לו הרב מאיר חדש: "נו, כבר שמעת מרבי חצקל (הכוונה למשיג הרב יחזקאל לוינשטיין) את הרמב"ן המפורסם?" אמר לו: "הרב, כבר עשרות פעמים".

אז אני קורא את הרמב"ן הזה. כותב הרמב"ן: "ומן הניסים הגדולים המפורסמים אדם מודה בניסים הנסתרים, שהם יסוד כל התורה כולה. שאין לאדם חלק בתורת משה רבנו עד שיאמין בכל דבריו ומקרינו שכולם ניסים, אין בהם טבע ומנהגו של עולם כלל, בין ברבים בין ביחיד. אלא אם יעשה המצוות יצליחנו שכרו, ואם יעבור עליהם יכריחנו עונשו. הכל בגזירת עליון".

איזה נורא הרמב"ן הזה! תשמע, אדם חושב: "אם אני מאמין, בסדר. ואם אני לא מאמין לא רציני. לא, לא! אם לא מאמין בזה אין לאדם חלק בתורת משה רבנו, אין לו חלק! על מה? עד שתאמין שכל מה שקורה איתך – הכל נס."

איזה נס? מישהו ראה ניסים? אני לא מבין. אכלת עכשיו סעודה שלישית, נו, מה אתה מרגיש ניסים ונפלאות? באת לפה להכנסת אתה מרגיש ניסים ונפלאות? לא! לא מרגישים איזה ניסים ונפלאות.

נס ברחוב שפרינצק

אדם הולך ברחוב, אל תשאל, פרצה מלחמה, תפסה אותו האזעקה באמצע הרחוב. אמר: "מה אתה חושב, שבדיק עלי יפול הטיל מכל המדינה?" ואל תשאל, באמת, הטיל נפל עליו. ולא קרה לו כלום.

תגיד, נס או לא נס? נס! למה נס? מה זה למה נס... כי היית צריך להימחק! אני לא מבין, מי עשה שאני לא אמחק? אלוקים עשה את זה!

תגיד, לאלוים יש הבדל אם יפול עליי טיל ולא יקרה כלום, או אם אני אלך ברחוב בשפרינצק ולא יקרה כלום? לאלוים יש הבדל? לאלוים אין הבדל! אצל אלוקים זה הכל דיבורים שלו, הכל ניסים ונפלאות.

כשבן אדם ככה חי, חי בניסים ונפלאות.

גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע

דוד המלך אומר: "גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע". מה זה "גם"? תשמע, "גם" – שאני הולך בעזה, בעזה אני לא מפחד. איפה עוד? מה זה "גם"? איפה עוד – כשאני הולך פה ברחוב בשפרינצק – גם לא אירא רע.

למה? אתה יודע למה? כי בעזה, בעזה, שמה אני מרגיש רק אלוקים יכול לעזור לי. מי יכול להציל אותי? תגיד, מי יכול להציל אותך? רק אלוקים! "כי אתה עמדי" – איפה אני מרגיש את זה? אני מרגיש את זה בעזה.

תגיד, שאתה הולך בשפרינצק אתה גם מרגיש את הדבר הזה או לא? לא! מה, אני צריך את אלוקים. דוד המלך אומר: לא! אז אצלי זה הפוך – כשאני בשפרינצק אני מרגיש את אלוקים, אבל גם כשאני הולך בעזה אני גם מרגיש את אלוקים.

הצ'ק של אלוקים כבר מוכן

סיפר איזה יהודי אחד: אני עמדי בפני האירוסים של הבת שלי, ולא היה לי כסף. "כסף מנלך" – זו הקושיא הראשונה במסכת קידושין*. אתה עושה קידושין, השאלה הראשונה ששואלים – מאיפה תביא כסף לזה.

הבן אדם הלך לרבי שלו. אמר לו הרבי: "אתה טס לחוץ לארץ ותביא כסף". אמר לו: "הרב, אני בחיים לא אספתי עשר אגורות, איך אני עכשיו אעשה 'שנורר' ואסתובב?" אמר לו: "אתה לא עושה שום דבר! אתה חושב שאתה עושה משהו? אתה עושה רק השתדלות! הצ'ק של אלוקים כבר מוכן. מה אתה צריך לעשות? זה פעולות שיגרמו לך שהצ'ק יגיע אליך. חוץ מזה אתה לא עושה כלום! אל תתבלבל שאתה עושה משהו".

טוב, מה שהרבי אמר עשיתי, באמת כפשוטו אמרתי לעצמי: אני עושה רק השתדלות, אני לא עושה כלום. עשיתי השתדלות, עליתי, ירדתי. נו, איפה אני עכשיו אלך? אמרו לי איפה יש פה מקום של דתיים פה, של חרדים. לקחתי מוניט, הגעתי לשם. תפילה של הבוקר, תפילת שחרית.

אני הגעתי למקום, אמרתי לעצמי: אין לי מה לעשות פה. אני עושה השתדלות, אני לא עושה שום דבר. ישבתי, התפללתי, גמרתי. אין לי לאן ללכת, אני לא עושה כלום, אלוקים עושה הכל.

פתאום ניגש אליי איזה יהודי: "שלום רבי יהודי, אתה נראה לי אורח פה". אמרתי לו: "נכון". "למה באת לפה?" אמרתי: "אני עושה השתדלות". "במה אתה עושה השתדלות?". "אמרתי לו: 'שאני מחתן את הבת שלי ואני צריך כסף'".

* בגמרא זה לא מסודר ככה, אבל הראשונים כותבים שהגמרא מדף ב' עמוד א' עד דף ג' עמוד א' – כתבו זה את הסבוראים. רבינא ורב אשי התחילו מדף ג' עמוד א'. והקושיא הראשונה שרבינא ורב אשי שואלים במסכת קידושין – "כסף מנלך".

"תגיד לי, כמה אתה צריך?" אמרתי לו: "אני צריך איזה 40,000 דולר".

הבן אדם התחיל לחשוב. אומר לי הבן אדם: "טוב, תבוא הביתה קודם. אין לך איפה להיות, באת עכשיו מארץ ישראל". באתי אצלו הביתה, נתן לי לאכול. אמר לי: "בוא תישן, תנוח, הכל בסדר".

בערב לקח אותי למנחה ערבית. חזרנו, למחרת הוא בא אליי, הביא לי צ'ק 40,000 דולר!

וואי! אז אמרתי לו: "תשמע, אז אני כבר אין לי מה לעשות פה. אבל אני הזמנתי טיסה רק בעוד שבועיים". אמר: "אני אסדר לך טיסה מחר". הוא סידר לי! טסתי בחזרה, חיתנתי את הבת שלי, הכל היה מסודר נפלא מאוד.

עברו שנתיים, הבת שלי השנייה גם התארסה. עכשיו אני כבר יודע איך עושים! עכשיו אני כבר לא צריך את אלוקים.

לקחתי כרטיס, נסעתי, הגעתי עד הבן אדם, דפקתי לו בדלת: "שלום, אתה זוכר אותי מלפני שנתיים? באתי, אני מחתן את הבת שלי השנייה...".

אמר לו הבן אדם: "כמה אתה צריך?" אמר לו: "אני, אתה יודע, המחירים עלו, אני צריך עכשיו 50,000 דולר". אמר לו: "50,000 דולר?! מאיפה אני אביא לך 50,000 דולר? מה אתה חושב שאני גביר? תראה, אני אסביר לך מה שהיה".

"כשבאת בפעם שעברה, הבת שלי הייתה מאוד מאוד חולה. הרופאים כבר הודיעו לי שהמצב קריטי. אני בלילה יושב מתהפך, אמרתי: ריבוננו של עולם, אני צריך רחמים. ואני עושה איתך עסק רבש"ע, מחר בבוקר, היהודי הראשון שצריך עזרה, אני עוזר לו כל מה שירצה, אלוקים. אבל גם אתה אלוקים עוזר לי כל מה שאני רוצה. זה העסק שעשינו ביחד".

"קמתי בבוקר, הגעתי לבית כנסת, אני מחפש, אני רואה כולם, אני מכיר את כולם פה. פתאום ראיתי אותך – וואי, מישהו חדש פה! אמרתי: זה הבן אדם! קראתי לך, אמרת 40,000 דולר. מאיפה אני אביא לך 40,000 דולר? אני חי בקושי, כלום אין לי מה לאכול! מה אתה חושב שיש לי מה לאכול? אבל אני עשיתי הסכם עם אלוקים!" "עשיתי הסכם עם אלוקים, הלכתי, לקחתי גמ"חים, הבאתי לך את הכסף. אבל עכשיו? מאיפה אני אביא לך? זהו, הבת שלי הבריאה, שלום, נגמר. מאיפה אביא לך? אז תשמע, אותו אלוקים שעזר לך פעם שעברה, אני אתפלל עליך שאותו אלוקים יעזור לך גם הפעם הזאת".

יצאתי ממנו, התחלתי פתאום לתפוס את עצמי: איי איי איי! פעם שעברה סמכתי על אלוקים – במקום הגיע הצ'ק! עכשיו אני ידעתי שאפשר להסתדר גם בלי אלוקים. אתה יכול גם להסתדר? אז תחפש דברים אחרים, תחפש איזה גביר שאולי יעזור לך.

"גם כי אלך בגיא צלמות" – אומר דוד המלך – כשאני הולך בעזה, ברור שאני צריך את אלוקים! מה אני צריך? ברור! זה כל אחד, זה לא חידוש בכלל. החידוש שגם כשאני הולך בשפרינצק, שמה גם אני מרגיש זה אלוקים. כל פעולה, כל דבריו ומקרינו, כולם ניסים, אין בהם טבע ומנהגו של עולם כלל.

שכר הביטחון גדול מתועלת הפועל – רבנו יונה

וכמה בן אדם מרוויח על ידי אמונה! מה אתם אומרים... כמה בן אדם מרוויח על ידי אמונה?

הבאתי לכם פה רבנו יונה במשלי. איזה רבנו יונה אומר לכם! זה נכתב לפני איזה 800 שנה. וכאילו דיבר אלינו.

כותב רבנו יונה (משלי פרק ג' פסוק ו': "בכל דרכך דעה, והוא יישר אורחותיך"), "ודע כי יש אנשים שעניניהם אל ה' יתברך רק במעשה גדול. [מתי אני צריך את אלוקים – במעשה גדול! כמו אם יבקשו לפרש בים לסחורה או לצאת בשיירה] [שם צריכים את אלוקים].

ובמעשה קטן לא יזכירו את ה'. [למה לא? שתי אפשרויות הוא כותב] מפני שהפועל קל בעיניהם וברור לדעתם כי יעלה בידם [פה מעשה קטן לא צריך את אלוקים. אני יכול להסתדר גם בלי אלוקים. זה צד אחד].

[צד שני:] או מפני שלא יגיעם הפסד מרובה אם יתבטל המעשה ההוא ולא יעלה בידם". [כאילו, אם נגיד זה לא קרה, כלום, אה שטויות, זה לא רציני, אז שלא יקרה. לכן שמה אני לא צריך את אלוקים].

כותב הרבנו יונה: "ועל זה אמר 'בכל דרכיך דעה' – בדבר קטן או בדבר גדול. כי אחר שכל הפעולות תלויות רק ביד ה', וכל ההצלחות רק בחסדו יתברך, חייב אדם לזכרו בכל מעשיו. כי אם יצליח המעשה בידו והוא לא זכר את ה' ולא נשא עיניו בו אל ה' – הנה קיצר בחוק העבודה".

מוסיף רבנו יונה: "גם יתן אל ליבו כי שכר הביטחון והתקווה אל ה' להצלחת הפועל גדול יותר מאוד מתועלת הפועל בעצמו".

תדע לך, עצם התקווה שבן אדם מקווה לאלוים, בוטח באלוים, תדע לך שהשכר הזה, עצם הדבר הזה, יותר יקר ממה שתצליח באמת!

רגע אחד של אמונה

סיפר איזה יהודי אחד: פניתי לרב דן סגל ואמרתי לו שמכיוון שהרבה שנים אין לי לידים, אם הוא יכול לבקש מהרב שך להתפלל עליי שאני אזכה לילדים.

הכסף המזומן וברח לחוץ לארץ! עכשיו הדירה הזאת בכלל לא שלו, של מישהו אחר הדירה הזאת!"

אמרתי: "ריבוננו של עולם! אני לא יודע כמה הייתי צריך לרקוד באותם רגעים שהתבטלה העסקה!" זה היה נראה לי כזה שחור, פתאום התברר – וואי! איזה ורוד זה! איזה יופי!"

ולאחר מכן, אולי עבר שבועיים, בורא עולם זיכה אותי למצוא דירה חדשה ב-113,000 דולר – יותר גדולה, יותר חדשה!

הבנתי מה שאמר לי הרב טויסיג: אתה רואה שמישהו עקף אותך, מישהו לקח לך – הכל לטובתך! נכון שברגע הראשון זה מאוד קשה, אבל אחר כך אתה מתחיל לראות את ההשגחה של ה', הכל מושגח, הכל לטובתך.

אמונה חושית

הגמרא במסכת ברכות אומרת (ה): "רב הונא תקיפו ליה ארבע מאה דני דחמרא", החמיצו לו 400 חביות של יין! נכנסו אצלו חכמים (רב יהודה (אחיו של רב סלא חסידא) ורבנן, או רב אבא בר אבהו ורבנן). אמרו לו: "לעייין מר במיליה" – תעשה חשבון נפש! מה חשבת שזה סתם קורה?

אמר להם: "מה, אני חשוד בעיניכם שעשיתי משהו?" אמרו לו: "וכי חשוד קודשא בריך הוא דעביד דינא בלא דינא?" [וכי חשוד הקב"ה שעושה דין בלא משפט?]. אמר: "טוב, אם יש איזה מישהו שיועד משהו אז שיגיד לי". אמרו לו: "כן, שמענו שאתה לא נותן את הזמורת של הגפנים לאריס שלך".

אמר להם: "ברור שאני לא נותן, כי הוא לא משאיר לי כלום מהיבול – הוא גונב לי את הכל, אז אני רק מחזיר לעצמי מה שהוא גנב". אמרו לו: "נכון, היינו דאמרי אינשי: בתר גנבא גנוב וטעמא טעימ" [שאף אם אתה גונב מהגנב, בכל זאת אתה טועם טעם של גניבה].

אמר להם: "טוב, אני מקבל על עצמי לתת לו את הזמורת". ומה קרה? הגמרא אומרת שתי אפשרויות: או שהחומץ נהפך להיות יין, או שהמחיר של החומץ התייקר ונמכר במחיר של יין.

שואל החזון איש: אני לא מבין! בן אדם עכשיו הולך להכין יין, בסדר. כל אחד מאיתנו, אמר: אני רוצה עכשיו, יגיע ליל הסדר, אני רוצה לשתות ארבע כוסות, משהו הכי הידור שיכול להיות. לקחתי ענבים, עשיתי. אל תשאל – החמיץ!

אני פונה אליך, תגיד לי: אתה יודע הכנתי ענבים, והחמיץ לי היין. מה אתה שואל שאלה הראשונה? תגיד: זה היה בשמש או לא? שמת את הסוכר? זה היה במקרה? זה השאלות הראשונות: אחר כך, אם אין תשובה על הכל, אחר כך אני שואל: תראה, אולי קנית את הענבים האלו, מי יודע, אולי זה מ'היתר מכירה', אולי יכול להיות איזה בעיה. אולי יש בזה עניין של 'שרויה', זה עוד בעיה.

טוב, אתה יודע מה, אנשים מחפשים קודם את הפתרונות! אני לא מבין, איך חכמים לא שאלו אותו אפילו לא שאלה טכנית אחת? החמיצו לך 400 חביות של יין – תשמע, תפשפש במעשיך!

אומר החזון איש: חכמים חיו אמונה חושית! אם זה מגיע לך שהיין יחמיץ – תשים במקפא, בתוך המרתף, עם סוכר, בלי סוכר – זה יחמיץ! אם נגזר שלא יחמיץ – תשים פתוח בחוץ ברוחב, לא יחמיץ! הם חיו את ה'!

שואל החזון איש: תגיד, ואיך גם אנחנו נזכה לזה? אנחנו גם רוצים לזכות לדבר הזה! אומר החזון איש: שעל ידי שבן אדם יתפלל על כל דבר ודבר. כמו שכתב רבנו יונה – בדברים גדולים אתה מתפלל, בדברים קטנים לא מתפללים. לא צריכים את ה'. לא, לא! תתפלל על כל דבר שה' יצליח אותך, כל דבר שיכול להיות – על ידי זה בן אדם זוכה לאמונה חושית.

קריאת הרב שטיינמן להתחזקת

הבאתי מכתב פה מהרב שטיינמן. כותב הרב שטיינמן, אני אקרא את הלשון:

"כל אחד יודע שהמצב של כלל ישראל כיום קשה מאוד, וצריך מאוד מאוד רחמי שמיים מכל הבחינות. הן מצד האויבים, הן מצד תאוונות דרכים, והן שכמעט יום יום שומעים על אסונות גדולים מאוד. וגם חוץ מזה יש מחלות שונות מה שלא היה כל כך עד עכשיו – אנשים צעירים מתים ומשאירים אלמנות, משאירים יתומים, וכן להפך אמהות משאירות הרבה ילדים בצעירותם, רחמנא ליצלן. המצב נורא ואיום, ממש העולם בווער.

ובכל זאת אנשים לא מרגישים את הצורך הגדול להתחזק. והרי תובעים משהו מן השמיים!

ויש לנו לדעת כי אנחנו עומדים כבר מסתמא מאוד מאוד קרוב לגאולה. ומה שיחטפו יותר – אז חוץ ממה שזה יעזור לנו להינצל מחבלו של משיח, זה יעזור גם כן יותר שנזכה יותר מהר לגאולה. ומי שישתדל יותר הוא יזכה עם יותר שמחה לגאולה, ומי שישתדל פחות יזכה פחות ויהיה לעתיד לבוא מבויש.

ממילא כל אחד יראה להתחזק – להתחזק בתורה, להתחזק ביראת שמיים, ולהתחזק בחסד. ומה שיתחזקו יותר לתורה וחסד, הקדוש ברוך הוא יעזור שיינצלו יותר מחבלי משיח ויזכו לגאולה שלמה במהרה בימינו, אמן ואמן."

ההשם יעזורנו על דבר כבוד שמו, אמן ואמן.

זה היה בין הזמנים, והרב דן סגל נסע לפנוביץ', הגיע לרב שך. הרב שך היה לומד, מספר הרב דן סגל: ניגשתי אליו, אמרתי לו: "הרב, אני שליח של איזה משפחה שביקשו אם הרב יכול להתפלל עליהם שיזכו לילדים".

הרב שך לקח את הכובע, שם את הכובע, אמר לי: "בוא איתי". הלכנו עד כיוון ההיכל, והרב שך פתח סידור והתחיל לשיר איתי את השיר "יה ריבון עלם ועלמא".

איך שהוא התחיל לשיר את השיר, אני רואה את הרב שך בוכה, דמעות יורדים לו מהעיניים. אבל כשהוא הגיע לקטע השני "לו יחי גבר שנין אלפיך, לא יעול גבורתך בחושבניא" – פה הרב שך לא שלט בעצמו, פרץ בבכי, בכה מאוד מאוד.

ואז הוא אמר לי: "תגיד למשפחה שבזכות הרגע הזה שהתחזקנו באמונה – ה' יזכה אותם לילדים".

אומר הרב דן סגל: ואני מכיר את המשפחה הזאת, והיום היא נקראת משפחה ברוכת ילדים.

רגע אחד של אמונה – מה בן אדם שופך על עצמו איזה ישועות!

אז ככל שבן אדם יודע שכל דבריו, מקרינו, כולם ניסים – כמה ניסים אתה שופך על עצמך! כמה ישועות אתה מביא על עצמך כשאתה מכניס את האמונה בתוך החיים! יש מנהיג לעולם, העולם לא הפקר. מה שנראה לך ש'הוא עשה...' 'והוא השיג...' 'וזה עשה...' – זה הכל דמיונות! הכל דמיונות! יש מנהיג לעולם! בן אדם ברגעים האלו זוכה לכאלו ישועות שאי אפשר לתאר אותם.

הכל מונהג מלמעלה

סיפר הרב אהרון טויסיג: הייתה איזה משפחה שהכרתי אותם מהארץ, והם זכו לארס את הבת שלהם עם איזה משפחה מכובדת מאוד מארצות הברית. והצד של הכלה, זה שבארץ ישראל, התחייב לתת דירה.

יש להם או אין להם, יש להם חצי מהדירה, לא יודע מה, התחייב לתת דירה. הצד של החתן כתבו שלא תהיה חתונה כל עוד שאין דירה. זה התנאי. למה? שאחרי החתונה יהיה לחתן ולכלה לאיפה ללכת.

מיד אחרי הווארט, מספר אבא של הכלה, רצתי למתווכים. לא מצאנו דירה ראויה למגורים – או הסביבה לא טובה, או המחיר מאוד יקר, או הדירה קטנה, או לא משנה, מלא סיבות, לא מצאנו. חודש, חודשיים, שלושה, חצי שנה עבר – אין דירות. 11 חודשים!

הוא מתקשר מחוץ לארץ, אומר: "נו, מה קורה?" אני אומר לו: "מה אני אגיד לך? הכל תקוע".

בסוף אחרי 11 חודשים מצאנו דירה! כולם התלהבו עליה. מחירים של פעם, הדירה עלתה 117,000 דולר. מצאה חן בעינינו – הבניין ישן, אבל הדירה מאוד יפה, משופצת יפה. החלטנו לסגור את העסקה.

בעל הדירה אומר: "תשמעו, יש הרבה קופצים לדירה הזאת. זה מחיר מציאה! מי שביא מזומן – אני מוכר לו".

אמרתי: "תעשה טובה, תן לנו שעותיים להשיג את הכסף". הלכתי מגמ"ח לגמ"ח, ממקום למקום, הצלחנו להשיג 100,000 דולר. 100,000 דולר הצלחנו להשיג מזומן! פחדנו שהבן אדם יקרא למישהו אחר. רצנו רצנו, הגענו אליו, אמרנו: "הבאנו את הכסף".

"כמה הבאתם? הכל הבאתם?" "לא, הבאנו 100, בעוד שבועיים נביא עוד 17,000 דולר".

אומר הבן אדם: "תשמע, יש פה עוד בן אדם בחדר השני, גם הוא הגיע עם תיק. לא יודע מה הוא הביא. מי שיביא הכי הרבה – לו אני מוכר את הדירה".

הבן אדם נכנס לחדר שמה, יוצא אחרי רבע שעה, אומר להם: "אני מצטער, הבן אדם הביא 117 מזומן – כל הסכום הביא! אתם הבאתם רק 100. אני את החוזה עשיתי איתו, מכרתי את הדירה, חתמתי על החוזה. אני מצטער".

אתה יודע, מספר הבן אדם, יצאתי בחוץ, בכיתי: "ריבוננו של עולם! 11 חודשים אני מסתובב! למי אני אלך עכשיו?"

הלכתי לרב אהרון טויסיג, אמרתי לו: "רבי, לא יודע מה לעשות... הכלה בוכה, אני בוכה, לא יודעים מה לעשות. 11 חודשים, אין דירה – אין חתונה!".

אומר לי הרב: "יש פה ספר 'קונטרס הצוואה'. תשמע, הוא כותב: פעמים שבן אדם הולך לעשות איזה עסקה, עד שהוא בא לחתום על העסקה – מישהו עקף אותו, לקח לו את העסקה הזאת, והוא שבור מזה. פעמים שהוא רוצה לקנות איזה מוצר ומישהו אחר עקף אותו, קנה את המוצר. ובן אדם חושב שכאילו שהעולם... הוא שיש לו כסף יותר הצליח, אני אין לי שכל, אני זה... אם הייתי עושה ככה הייתי מצליח...".

"תדע, הכל מונהג מלמעלה! אל תדאג, בורא עולם דואג שיהיה לך הכי טוב שיכול להיות! גם מה שנראה לך ברגע הראשון הפסדים – תדע לך, הכל בסוף מתברר שהכל רווח".

סיפר הבן אדם: אולי עבר כמה ימים, אני מקבל טלפון מהבן אדם שהוא שקנה את הדירה. אומר לי: "שמעת מה היה?" אמרתי לו: "לא". אומר לי: "זה בן אדם שדוד שלו, איזה עורך דין, אני יודע מה, העביר את הדירה הזאת כביכול על שמו. לקח את

* לו יחי גבר שנין אלפיך [לוי יחיה אדם שנים אלפים], לָא יעוּל גְבוּרָתְךָ חֹשֶׁבְנֵינָא [לא יסיפק לספר גבורותיך].